

עוד יקנו בתים וְשָׂדוֹת וְכָרְמִים בְּאֶרֶץ הַזֹּאת" (ירמיהו ל"ב טו)

מלכי יהודה: התבוננו בתרשים וסמנו על גביו את התשובות לשאלות הבאות:

1 ש כמה זמן עבר בין חורבן שומרון לחורבן יהודה והמקדש?

ת 135 שנים מחורבן שומרון בשנת 721- ועד חורבן הבית בשנת 586-

2 ש כמה שנים מלכו המלכים: חזקיהו, מנשה ויאשיהו לעומת מלכי יהודה האחרונים: יהואחז יהויקים, יהויכין וצדקיהו?

3 ש מה ניתן ללמוד מהבדל זה?

ת חזקיהו מנשה ויאשיהו מלכו זמן רב. ופעלו בעוצמה רבה מבחינה מדינית ודתית. מלכי יהודה האחרונים: יהואחז, יהויקים, יהויכין וצדקיהו מלכו זמן קצר במיוחד (יהואחז ויהויכין שלטו בסך הכל שלושה חודשים), הואיל ומלכי המעצמות קטעו את שלטונם ומינו מלך אחר במקומם.

4 ש הנביאים דימו וקישרו בין החורבן של שתי הארצות ישראל ויהודה (ירמיהו ג' ו-יא; יחזקאל ט"ז מו). כיצד ניכר הקשר בין שתי הארצות בתרשים?

ת ירמיהו ג, ו-יא:

(ו) וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי בְּיָמֵי יֹאשִׁיָּהוּ הַמֶּלֶךְ הָרְאִיתָ אֲשֶׁר עָשִׂתָה מְשֻׁבָּה יִשְׂרָאֵל הֲלֹכָה הִיא עַל-כִּלְהֵר גְּבֵהַ וְאֶל-תַּחַת כָּל-עֵץ רַעֲעַן וַתִּזְנִי-שָׁם:
 (ז) וַאֲמַר אַחֲרַי עֲשׂוּתָה אֶת-כָּל-אֵלֶּה אֵלַי תָּשׁוּב וְלֹא-שָׁבָה וַתֵּרָא בְּגוֹדָה אֲחוֹתָה יְהוּדָה
 (ח) וְאָרָא כִּי עַל-כָּל-אֲדוֹת אֲשֶׁר נֶאֱפָה מְשֻׁבָּה יִשְׂרָאֵל
 יחזקאל ט"ז מו

מו) וְאֲחוֹתָהּ הַגְּדוֹלָה שֹׁמְרוֹן הִיא וּבְנוֹתֶיהָ הַיּוֹשֵׁבֶת עַל-שְׂמֹאלוֹךְ

הנביאים ירמיהו ויחזקאל הזכירו את חטאותיהן של שתי הארצות שומרון ויהודה, והביעו תסכול מהעובדה שהאחות יהודה לא למדה לקח ממאורעות האחות שומרון. כלומר, ממלכת יהודה לא למדה מגורלה של ממלכת ישראל – וחרבה גם היא.

מעצמות: מה היה חלקן של המעצמות באירועים המשמעותיים שאירעו לממלכות ישראל ויהודה? סמנו על גבי התרשים את התשובות לשאלות הבאות:

5 ש מי החרב את מלכות ישראל? ראו ספר מלכים ב' י"ח, ט-יב

6 ש כיצד התייחס הנביא ישעיהו לתפקידה של המעצמה האשורית באירועים אלו? (ישעיהו י' ה')

ת "הוֹי אֲשׁוּר שִׁבְט אֲפִי וּמִטָּה־הוּא בְיָדָם זַעֲמִי:" - הנביא מייחס את המכות שניחתו על ממלכת ישראל לגזירה אלוקית, ורואה באשור שליח (כעין מטהו של ה') לבצע את הפורענות הזאת. עובדה זו אינה פוטרת את אשור מאחריות למעשיה, הואיל והיא פעלה מתוך האינטרס שלה ולא כדי לקיים את רצון ה'.

7 ש מי החריב את מלכות יהודה?

ת נבוכדנצר מלך בבל על תיאור החורבן תוכלו ללמוד בספר מלכים ב' פרק כ"ה ובספר ירמיהו פרק נ"ב. היכנסו ולימדו את הפסוקים.

8 ש מי הביא לכינונה של שיבת ציון?

ת כורש מלך פרס שהצהיר על נכונותו להתיר לגולים לשוב לארץ ולבנות את בית המקדש. ראו עזרא א'.

על דבר הצומות: תאריכים וימים מיוחדים בימיה האחרונים של יהודה התבוננו בתרשים למטה, בזכוכית המגדלת על צדקיהו, וסמנו את התשובות על גבי התרשים:

צדקיהו (11)

שנות חורבן ירושלים והמקדש	שנה 11 ט' בתמוז	שנה 9 י' בטבת
שנה 11 ז' באב	הבקעת העיר	תחילת המצור

9 ש כמה זמן עבר מתחילת המצור על ירושלים בעשרה בטבת ועד לחורבן הבית בחודש אב?

ת מעשרה בטבת בשנה התשיעית לצדקיהו ועד לחודש אב בשנה ה-11 לצדקיהו עברו שנתיים ושבעה חודשים.

10 ש מתי בדיוק חרב הבית לפי ספר מלכים ב' ומתי לפי ספר ירמיהו? נסו להציע תשובה לסתירה לכאורה, על פי הפרשנים.

ת על פי ספר מלכים פרק כ"ה ח-ט נשרף הבית בז' באב ואילו על פי ספר ירמיהו פרק נ"ב יב הבית נשרף ב" באב. הרד"ק מסביר בשם חז"ל (בסדר עולם רבה) שהחורבן החל בז' והסתיים ב" באב.

ספרי המקרא – נביאים וכתובים: תנועה מהחורבן אל הבניין

11 ש עיינו בפסוקי הסיום של ספר מלכים וספר ירמיהו, ובפסוקי הסיום של ספר דברי הימים ב'. מה המשותף לשני הסיומים? במה שונים הסיומים הללו מהאווירה העולה מהפסוקים שלפניהם?

ת ספרי מלכים וירמיהו מסתיימים בנשיאת כסאו של יהויכין, הוצאתו מבית הכלא וכיבודו, וספר דברי הימים מסתיים בהצהרת כורש. אירועים אלו אירעו הרבה זמן מעבר לחורבן כפי שניכר מאורך קו הספרים מעבר לחורבן.

12 ש מה ניתן ללמוד מכך על מגמת הסיום של הספרים הללו?

ת שחשוב היה לנביאים לסיים את הספרים שמרובים בהם תיאורי החורבן, באווירה חיובית ואופטימית כחלק מהמגמה הכללית של המקרא לסיים בטוב ובנחמה.

13 ש מהו הפסוק האחרון במגילת איכה? כיצד מסיים הציבור את הקריאה במגילה? ולפי דעתך – מדוע?

ת הפסוק האחרון של איכה: (ה' כב) כִּי אִם־מָאֵס מְאֹסְתָנוּ קִצְפָתָ עָלֵינוּ עַד־מָאֵד. הפסוק מסתיים בנימה שלילית ועל כן נהגו לחזור על הפסוק שלפני האחרון: (כא) הֲשִׁיבֵנו ה' אֵלֵינוּ וְנָשׁוּבָה חֲדָשׁ יְמֵינוּ כְּקֶדֶם:

14 ש קראו את הפסוק הראשון בספר עזרא. לאיזה נביא מתקשרת הפתיחה של ספר עזרא? ובאיזה אופן? היעזרו בספר דברי הימים ב' פרק ל"ו פסוקים כ-כא.

ת לנביא ירמיהו. כשהסתיימו שבעים שנות החורבן והשעבוד לבבל, מתקיימת ההצהרה של כורש בדבר בניית המקדש. בית המקדש השני נחנך בדיוק שבעים שנה לאחר חורבן הבית הראשון.

15 ש עיינו בספר עזרא: כורש מלך פרס נוהג בשונה ממלכי המעצמות שקדמו לו, במה? כיצד זה משפיע על הכינוי שניתן לו בספר ישעיהו פרק מ"ה א'?

ת כורש נהג במתינות ואיפשר למדינות הגולות לשוב למולדתן ולבנות מחדש את המקדש החרב. הנביא ישעיהו מכנה את כורש משיח ה' (משיחו).

16 ש האם ניתן להבחין בקווי דמיון בין סיפור תולדות עם ישראל באלפיים השנים האחרונות ובין סיפור תולדותיו בתקופה שבין חורבן הבית הראשון לבין בניין הבית השני?

ת כמו לאחר חורבן הבית וגלות ישראל מהארץ בחורבן הבית הראשון, כך גם בימינו זכינו לשוב לארץ לאחר אלפיים שנות גלות.

קדמה לחזרה הצהרת האומות (יש המשווים בין הצהרת בלפור בשנת 1917 להצהרת כורש).

גם בדורנו נתברכנו בעליות רבות לארץ מהגלויות, ואנו נתקלים בשאלות חברתיות דומות הקשורות במעמד הדתי של העולים, בצורך בגיור, ובהגדרת זהותנו הלאומית והדתית.

בדורנו, לא זכינו עדיין לבניין המקדש, ואנו מוסיפים להתפלל על כך: "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים"

התנועה הכללית של התרשים 'מהחורבן אל הבניין' מאפיינת רבים מספרי המקרא כל אחד בפני עצמו, ואת המכלול של הסיפור המתמשך המסופר בין דפי ספר הספרים הנפתחים בפנינו. נקודת מבט זו, שלפיה סיום הסיפור צריך להיות טוב תמיד (כמנהג קריאת ההפטרות ומגילת איכה), הייתה חשובה ומעודדת בעת איסוף הספרים בימי חז"ל ובייחוד לאחר חורבן הבית השני (בבא בתרא י"ד). אופן הסתכלות זה חשוב ביותר גם לדורנו, דור שיבת ציון החדשה, שלאחר אלפיים שנות גלות מבקש לקבל מהתנ"ך השראה ומענה למבוכותיו, הדומות כל כך למבוכות של בני הדורות ההם.